

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Posudek oponenta

Autor práce: **Bc. Klára Janíčková**
Název práce: *Postoje středoškoláků k tělesné výchově*
Autor posudku: PhDr. Jiří Šafr, Ph.D.
Návrh klasifikace práce: *velmi dobře*

Základní charakteristika práce.

Diplomová práce se zabývá neúčastí (pasivitou) studentů střech škol při hodinách tělesné výchovy a subjektivní radostí z jejich náplně. Její řešení spočívá v analýze kvantitativních i kvalitativních dat z vlastního výzkumu autorky, který uskutečnila na pěti středních školách.

KONCEPČNÍ STRÁNKA PRÁCE

Má práce jasně formulovaný záměr, cíl, výzkumnou otázku a odpovídají jim závěry?

Ano. Cílem je odhalení příčin vedoucích k (aktivní) ne/účasti studentů během hodin tělesné výchovy. Zároveň má autorka ambici najít možnosti, které by mohly aktivní účast při hodinách tělocviku zvýšit.

Má práce adekvátně stanovenou a jasně vyloženu metodu a postup řešení?

Ano.

Jsou jednotlivé části práce (zejm. teoretická a empirická) vyvážené a vhodně propojené, vytváří text konzistentní celek?

Ano.

Jsou argumentace a text práce a vystavěny logicky, jasně, srozumitelně? Má práce přehlednou strukturu?

Ano.

OBSAH PRÁCE

Hodnocení kvality teoretické části práce (relevance k tématu a záměru práce, šíře a hloubka, vhlad autora do problematiky, samostatnost, originalita zpracování,...).

Výkladová - teoretická část je dobře zpracovaná. Postupně představuje možné sociální vlivy motivace žáků k participaci na sportování: rodina, vrstevníky, učitelé. S ohledem na cíl práce, kterým je vysvětlit neparticipaci „v“ hodině tělocviku je důležitá především role spolužáků a vyučujícího. Otázkou je, zda bychom v této souvislosti nemohli uvažovat ještě také o vlivu celkového studijního klima na škole, které mj. souvisí s organizační kulturou (dodržování disciplíny).

Hodnocení kvality empirické části práce (adekvátnost použitých metod a postupů vzhledem k cíli práce, správnost aplikace metod a postupů, prezentace a interpretace výsledků,...).

Ocenit je třeba rozsah a přístup k výzkumu. Empirická část práce je založena na analýze dat z dvou částí výzkumu, který autorka sama zrealizovala na pěti školách. První část se věnuje kvantitativním datům z dotazníkového šetření. Analýza se snaží vysvětlit rozdíly v hodnotách dvou proměnných – neúčast/neaktivitu na hodinách tělesné výchovy (popravdě možná ale spíše jen samotnou absenci) a subjektivní radost z hodin tělesné výchovy. Snaží se je vysvětlit sadou prediktorů, které jsou odvozené z teorie: intenzita sportování reprezentující vztah ke sportu, a dále se zaměřuje na sociální vlivy: spolužáky reprezentující vrstevnický tlak, hodnocení vyučujícího a sportovní aktivitu rodičů reprezentující sportovně socializační milieu v rodině. Nejprve jsou představeny postupně bivariátní analýzy, které jsou nakonec souběžně testovány v modelu vícerozměrné lineární regrese. Druhá část se opírá o kvalitativní výzkum, kdy autorka uskutečnila polostrukturované rozhovory s 22 studenty, k jejichž zpracování využila tematickou analýzu. Musím říci, že tato druhá část nejen textu ale vlastně celého výzkumu, je mnohem zdařilejší, a že i autorce jaksi lépe sedla. Po poněkud obtížně čitelné těžkopádné části (s. 34-60) se text i myšlenkový tah na branku, pokud jde o cíl práce, výrazně zlepšil a text je radost číst. Konečně se dostáváme k jádru věci, proč při hodinách tělocviku studenti a studentky „neparticipují“, s jakými prožitky a emocemi či s chováním druhých, se to pojí, jaká je při tom role přístupu učitele. Ještě poznámka k problému s validitou první závislé proměnné participace „v“ hodině tělocviku. Popravdě, pokud se oprávněně můžeme domnívat, že v otázce TV.5.1, že studenti její význam pochopili především jako participaci v (tj. pouhou absenci), pak mě docela překvapuje, že by se zde nějak mohl projevit vliv rodičů (byť věcně není příliš velký a statisticky spíše nevýznamný). Poněkud mi nestačí fantazie na to, jakým mechanismem by na tak subtilní věc jako to, že se student/ka vyhýbá hodinám tělocviku měl uplatňovat vliv míry sportovní aktivity otce. Ostatně si ho moc neumím představit ani v případě původně zamýšlené konceptualizace neparticipace v hodině, tj. zda se někdo schovává během hodiny, aby nemusel moc cvičit. Vůbec nechápu zařazení kapitoly 4.2.3.3, kde autorka analyzuje rozdíly mezi jednotlivými školami, přitom bez využití jakékoliv informace o nějaké vlastnosti škol, tříd či způsobu výuky tělocviku. Porovnávat de facto jednotlivé případy (školy totiž reprezentují v hierarchické struktuře dat pozorování na vyšší úrovni), mi věcně nedává smysl. Zde by s ohledem na nízký počet případů na druhé úrovni (škol) dávalo smysl pouze jejich zařazení do regresního modelu jako fixních efektů, resp. jako kontrolní proměnné, která by absorbovala všechny ostatní potenciální neměřené vlivy provázané s prostředím školy, které mohou zkreslovat odhady parametrů zkoumaných proměnných. Zařazení této podkapitolky jistě nelze považovat za chybu, ale snižuje to čtivost celého textu práce (ostatně sama autorka na s. 37 píše, že to nepřispívá k cíli práce).

Hodnocení diskuse a závěrů práce (soulad interpretací a závěrů s výsledky empirických analýz, provedení diskuse závěrů, snaha o vysvětlení závěrů a jejich argumentace, zodpovězení výzkumných otázek, naplnění cílů práce).

Cíle práce jsou v závěru jasně vymezeny a položené otázky zodpovězeny. Autorka v závěru prezentuje hlavní zjištění, diskuse je v tomto případě ale spíše jen shrnujícího charakteru. Cenný je pokus o formulování doporučení pro zlepšení zapojení studentů do aktivit na hodinách tělocviku.

FORMÁLNÍ ASPEKTY PRÁCE

Hodnocení naplnění kritérií odborného textu (rozsah práce (BP 72-126 tis. znaků, DP 108-162 tis. znaků) citační normy, odkazy, popis datových zdrojů, jasnost odlišení myšlenek autora od převzatých, seznam literatury atd.)

Formální náležitosti odkazového aparátu jsou v souladu s pravidly pro odborný text. Tvrzení a zjištění autorky jsou jednoznačně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých z literatury.

Hodnocení vhodnosti a úplnosti využití informačních zdrojů (literární prameny, databáze, zahraniční literatura, datové zdroje,...)

Množství použité odborné literatury je odpovídajícího rozsahu a práce s informačními zdroji splňuje nároky na diplomovou práci.

Hodnocení jazykové, stylistické a grafické úrovně práce (grafická úprava, členění textu, označení příloh, zpracování tabulek, grafů, schémat atp.)

Struktura členění textu je srozumitelná. Zpracování a formální náležitosti textu jsou v pořádku. Pokud jde o celkový styl psaní, moje výtka směřuje spíše k některým formulacím v pasážích popisujících (poněkud otrocky a nezáživně) výsledky kvantitativního šetření, zbytek textu je čtivý a srozumitelný.

Další poznámky

Musím se ještě krátce zastavit u pojmu „participace“. Ten je v práci používán vlastně ve trojím pojetí. Jednak jako „účast na nepovinných aktivitách“, tedy něco více méně „dobrovolné“ (typicky děláni nějakého sportu ve volném čase), takto bývá pojem participace používán asi nejčastěji. Dále je to ve smyslu nepřítomnosti na hodině tělocviku (zde odpovídá pojmu absence), jde tedy o samotnou návštěvu hodiny tělocviku. A zároveň v tom, co zkoumáte Vám jde o jemnější nuanci této účasti ve smyslu aktivní (zaujaté, tedy ne jen jaksi formální) participace. Dobře je to vysvětleno n s. 35. V posledních dvou případech o tak úplně dobrovolnou účast vlastně nejde, neboť tlak z pozice učitele (na to chodit do hodiny, ale i nezašívát se od cvičení samotného) bude asi silnější než v situacích dobrovolného děláni nějakého sportu mimo školu (hůře se odmlouvá autoritě učitele než třeba vedoucímu kroužku). Tímto je vlastně opsán klíčový pojem celé práce (ostatně mu v dotazníku neporozuměli ani sami studenti). Cením si reflexe vlastní tak trochu chyby při přípravě výzkumu. Nenašel by se nějaký vhodnější pojem v běžném jazyce konotovaný právě s tímto třetím významem, o který Vám šlo především a který by se dal používat v průběhu celého textu? (Jde o námět na diskusi u obhajoby.) Osobně mě napadá snad jen skrze jemné odlišení: „ne/účast na“ a „ne/účast v“. Nejde mi o nějaké školometské slovíčkaření, domnívám se, že kvalitě textu práce by prospělo, kdyby to jak přesně pojem participace zejména v zamýšleném užším pojetí (aktivně během hodiny tělocviku), bylo vysvětleno hned v úvodu, tak aby to bylo čtenáři zřejmé.

Nakonec dovětek k použití pojmu participace pro označení závislé proměnné, např. v názvech tabulek. Popravdě je vlastně trochu matoucí. Sama proměnná je totiž ordinální a také analyticky se s ní pracuje v rámci lineárních vztahů (postupné změny u určitého počtu hodnot; mimochodem ty jsou uspořádány vzhledem k neparticipaci=maximum správně); při použití v běžném jazyce si umíme představit různou míru participace (malou, větší, žádnou), zatímco představit si odlišnou míru „neparticipace“ je poněkud neintuitivní (neexistuje nic jako „nízká neparticipace“). Je to dáno použitím předpony ne-, která nám evokuje jednu kategorii odpovídající stavu, kdy se něco vůbec neděje. Podle mne alespoň tabulky by měly být

pojmenované jako „míra participace v hodinách tělocviku“ (to by ale vyžadovalo hodnoty min-max otočit), a přitom samotný zkoumaný fenomén „neparticipace“ by tím zůstal nedotčen. A s tím souvisí i praktická reflexe směrem k výzkumu samotnému. Je to klíčový moment, proto se nelze u obhajoby nezeptat, jak byste po zkušenosti, kterou jste získala, konkrétně reformulovala kritickou otázku v dotazníku resp. znovu přistoupila k operacionalizaci pojmu participace „v“ hodině, která generovala závislou - vysvětlovanou proměnnou?

Celkové hodnocení práce

Klára Janíčková ve své diplomové práci prokázala, že umí na základě podrobné rešerše odborné literatury formulovat sociologický problém, sama realizovat empirický výzkum, zpracovat a analyzovat jak kvantitativní tak i kvalitativní data, a prezentovat zjištěné výsledky a také na jejich základě formulovat praktická doporučení směrem k uspořádání výuky. Diplomovou práci proto doporučuji k obhajobě, navrhuji její hodnocení, byť po mírném váhání s ohledem na určitou neučesanost textu, jako „výborně“. Každopádně o výsledné známce by měla rozhodnout kvalita odpovědí v diskusi u obhajoby.

Otázky a náměty k obhajobě

Jak lze chápat participaci, jak k ní přistupujete ve svém výzkumu (jaké různé obsahy a konotace zahrnuje)? A napadá Vás nějaká jednoduchá možnost, jakým pojmem/pojmy by tyto odlišnosti šly jednoznačněji vyjádřit?

Jak byste po získané zkušenosti, zejména během rozhovorů se studenty, operacionalizovala tento pojem participace „v“ hodinách tělocviku pro dotazníkové šetření tak, aby byl validní a reliabilní?

Měla jste možnost hovořit, byť jen neformálně, i s pedagogy ohledně možností ke zvýšení účasti-angažovanosti studentů v hodinách tělocviku?

Datum: 5. 9. 2023

Podpis: Jiří Šafr